

MAGYAR IZRAELITA,

hitfelekezeti érdekű hetilap.

Kiadó tulajdonos: **Zsengeri Mór.**

Felelős szerkesztő: **Tencer Pál.**

Előfizetési feltételek:

Pesten házhozordással, vidékre postai szétküldéssel.

Egész évre 6 frt. fél évre 3 frt.

Szerkesztői iroda:

Ujtér 2-dik szám, 2-ik emelet.

Kiadó hivatal:

Lipótvárosi templomtér 6 sz.

Megjelenik minden pénteken egy egész íven.

Hirdetményekért a 30 krnyi bélyegdíjon fölül egy fél hasábos petitsor után 3 kr. számítatik.

A bécsi birodalmi tanács

képviselő házában dr. Mühlfeld ur indítványa újból napirendre kerülván, az e tárgyban kiküldött bizottmány javaslatához képest elhatároztatott, miszerint az osztrák közjegyzői rendtartás 7-ik §-ának azon rendelete, mely szerint a közjegyzői kellékek egyike a keresztyén vallási minéműség, megszüntetessék.

Hogy a képviselőház ezen határozata törvénynyé váljék, szükséges, hogy azt az urak háza is magáévá tegye, és azontul Ő Felsége szentesitse.

Multkor mondók, hogy a törvényjavaslatnak az urak házábanani sorsát leginkább a kormány magatartása határozandja el; ezért még ma, az indítványnak a képviselőház részéről lett elfogadtatása után is, nagy érdeklődéssel bírnak azon közlések, melyek a kormánynak az indítványhoz való viszonyára, mint az a képviselőházi bizottmányi tárgyalások folyama alatt nyilvánult, világot derítenek.

Nevezetes, a mit a „Pester Lloyd“nak egyik bécsi levelezője július 22-iki kelettel ír az igazságügyi miniszternek a bizottmányban tett nyilatkozatáról.

A miniszter — mond a levelező — az összes miniszteriummal mentegetődzött, és mondta, hogy ennek kell előbb a dologban határoznia. Személyes véleménye az izraelita hitfelekezet egyenjogúságáról azonban jóformán elfogult volt. A közjegyzőket hivatalnokoknak tekintette, és pedig oly hivatalnokoknak, kik a törvény értelmében rendszerint bírói kiküldetéseket bíznak meg, és ebben látja a nehézséget, mely a zsidóknak a közjegyzőséghez való bocsátatását akadályozza, egyszersmind Angolhonra utalt, melyben a zsidók szinte kizáratták a bírói hivatalokból, habár állampolgári tekintetben emancipálva vannak. Kuranda, ki általában nagy buzgalommal védelmezte hitrokonainak ügyét, azt válaszolta, hogy a miniszternek ezen utolsó állítása nincsen bebizonyítva, és az angol törvényhozás köréből kívánt próbákat. Valójában Angolországban a bírói hivatalok nyitva állanak a zsidók előtt, miután azok többnyire a városi hatóságokkal vannak egyesítve. — Egy másik nyilatkozata miniszter urnak, melyet vitaközben tett, oda ment ki, hogy: vajjon a két millió zsidó, ha ők uralkodnának, szinte ily tolerans volna-e?

A levelező mindamellett azt hiszi, hogy a miniszterium, s különösen államminiszter ur utóvégre mégis dr. Mühlfeld indítványa mellett fog nyilatkozni, kivált midőn maga a miniszterialis párt a képviselőházban is pártolja azt, és csak a ruthének és az ultramontan tyroliakkal egyesült grófkülsz ellenzik.

Magában a képviselőházi teljes ülésben a bizottmányi javaslat vita nélkül fogadtatott el. Mellette szavaztak a miniszterek közül is Plener és Lasser ő excellenciáik. Saját személyes nézetét követte-e csupán a két miniszter, s miért nem szavazott velük a miniszterium többi tagja is, arról a hírlapi tudósítások nem nyújtanak fölvilágosítást.

Még egyszer a tanítói segélyegyletről.

Nem szándékom a tanítói segélyegylet hasznos voltának ismételt fejtegetésével a „M. I.“ t. olvasóit untatni, mi igen is fölösleges volna, miután már több ízben ugy ezen lapban, mint más hitfelekezeti lapokban oly kimerítőleg és meggyőző módon tárgyalatott az érintett egylet szükségessége, mikép nem hittük, hogy találkozhatnék egyén, ki józan észszel és a közjó iránti, ha csak csekély rokonszenvvel is, át ne látta volna, mikép ez intézet hatalmas emeltyűje legyen tanodáink szebb felvirágzásának.

De tévedtünk, midőn ezt hittük, mert fájdalom csakugyan találkozott!

A legközelebb mult napokban oly cikkekre akadtunk, még pedig a „Jüdische Volksschule“ 3. számában, mely a tanítói-segély-egylet ellen szól, oly érveket hozván föl, melyek világosan mutatják, hogy cikkirő ur, ki az érintett lapnak szerkesztője, hitközségeink viszonyaiba legkevésbé sincsen beavatva, hogy a tanítókkal bánásmóddal, mint az sok hitközség részéről gyakoroltatik, valamint azok anyagi és erkölcsi helyzetével és történetével nem igen ismerkedett meg.

A J. V. szerkesztője ugyanis így nyilatkozik a tanítói segélyegyletről: „Különös, hogy míg a tanítói segélyegyletről annyit beszélnek és irnak, hasonló intézet az egyéb községi hivatalnokok számára soha sem indítványoztatott.“ Mintha az, hogy a község egyéb hivatalnokai számára ilyen egylet mindeddig nem indítványoztatott, elég ok volna arra, hogy a tanítóknak se legyen, sőt nem várható inkább az, miszerint az egyéb hivatalnokok is, ha ezen intézet üdvteljes következményeit tapasztalandják, hasonlóra fognak szert tenni.*) És

*) A hasonlatosság a tanítók és egyéb hitközségi hivatalnokok helyzete között nagyon csekély. — A rabbik hivatalukat az agkorban is, és rendszerint haláluk napjáig ellátják, és haláluk után még a legkisebb hitközség sem szokta özvegyeiktől a mérsékelt nyugdíjat megvonni. Egyéb községi hivatalnokok, jegyzők, sakterek stb., különösen a vidéken, többnyire más életfoglalkozást

ha ezen egylet eszméjének terjesztői és szószólói épen az által, hogy a tanítói-segély-egylet ügyét szentségként fölkarolták, be akarják bizonyítani, mikép a legnagyobb súly a tanodára fektetendő, következőleg a tanítóra is, ki a tanodának főtényezője, még ezen esetben sem kellene gyöngye fölfogásunk szerint ép oly organumnak ellene föllépnie, mely arra van hivatva, hogy a tanító érdekét képviselje.

Végre azon tanácsot adja E. M. ur kortársainak, miszerint hagyjanak föl ezen csalképekkel és törekedjenek inkább azon helyzetbe juthatni, hogy maguk gondoskodhassanak jövőjükről. Ha cikkirő ur a községekkel csak valamivel jobban ismerkedett volna meg, soha sem jutott volna eszébe ilyesmit mondani; mert hol van az a kisebb hitközség, mely késznek nyilatkozik tanítóit úgy fizetni, hogy ezek évi jövedelmükből annyit tehessenek félre, amiből öregségükben élniök lehessen, de még a nagyobb hitközségek közt is oly ritka leszen ez, mint a fehér holló. E. M. ur olvashatta a győri hitközségnek tanítói irányában hozott határozatát, és így tapasztalhatta volna, mikép gondoskodnak a hitközségek a szegény tanítókról. És ez már hazánk tekintélyes hitközségeinek egyike. — De tegyük föl, hogy a hitközségek csakugyan hajlandók lesznek tanítóik jövedelmét tehetségük szerint öregbiteni, mivé legyen a tanító családja, ha Istennek tetszenék a családfőt idő előtt elszóli-tani ezen életből?

Állithatjuk, mert Vas megye tanítóin tapasztaltuk — hogy a tanítók nagyobbára és talán mind, ha megkérdeztetnének, egyhangulag oda nyilatkoznának, mikép örömet küzdenek a jelen viszontagságaival és nélkülözéseivel, csak azon éltető remény nyujtassék nekik, hogy annyira szeretett családjok jövője félig-meddig nyomasztó inség ellen biztosítva legyen, és ezen reménnyel új élet és erő nyujtatnék a tanítóknak, és ez által buzgalmas és szent hivatásukat szerető tanítók a tanodáknak; és mind ez csak a tanítói segélyegylettől várható és remélhető — alakittassék az bármily módon. **)

Goldstein Adolf,
főlelemi tanító.

Az olasz izraeliták congressusa.

1554-ben Ferrarában egybegyültek az olaszországi rabbik, hogy eltávolítsák azon zivataros felleget, mely felettük összetornyosult, eltiltatván előttük szigoruan a zsidó tudományos és vallásos munkák használata.

1863. május 12-kén, tehát 309 évvel e jelentékeny

is folytatnak e hivatal mellett, és nem ritkán szerény vagyonkára tesznek szert. — Nem így a tanítók, kiknek helyzetét cikkirő ur helyesen ítéli meg. Különben csakugyan indítványozva van, hogy a segélyegylet rabbik és tanítók számára alakittassék.

Szerk.

***) A vas megyei összes tanítóknak a lapunkban fejtegetett tervhez való hozzájárulását közzétettük, — ha cikkirő ur egyéb érdektársai hasonló véleményben vannak, és bennünket ebbeli bizalmukkal megtisztelnének, úgy elegendő hozzájáruló nyilatkozat vételének esetében, készek vagyunk a tanügyi értekezlet által kinevezett bizottmánnyal és az „Izraelita-Magyar Egylet“ választmányával a terv megvalósításának érdekében érintkezésbe lépni.

Szerk.

esemény után, ismét egybegyülve találjuk 31 olasz-zsidó község képviselőit Ferrarában, hol még néhány év előtt ilyesmiről álmodni is alig mert volna valaki, ma ismét egybegyülve találjuk őket, hogy szabadelvű alkotmány védpajzsa alatt, a lelkiismereti szabadságnak diadalt szerezzenek.

A gyűlés mindenek előtt a hála és a hódolat nyilatkozatát mutatta be Viktor Emánuel királynak és szervezte az irodát, mely egy elnök, két alelnök és hat titkárból áll.

A tanácskozás első tárgyát képezték az erőszakos térítések, melynek alkalmából egyhangulag következő kérelmek határozottak a kormány elé terjesztetni.

1. Minden vallásos intézet előljáróinak hagyassék meg szigoruan, hogy serdületleneket térítés végett be ne fogadjanak.

2. Valamely gyermek felfogadása esetében a polgári hatóságok oda utasíttassanak, hogy azt azonnal, haladék nélkül, szülőinek, gyámjainak, vagy vallásabeli papjainak átszolgáltassák, még ha ez már megkeresztelve volna is.

3. A nagykoru keresztyénjelöltek szülőinek, barátainak és rabbiinak legyen megengedve, hogy azokkal bármikor korlátlanul értekezhessenek.

4. Bocsáttassanak ki a legszigorubb rendeletek a végből, hogy kór- és fogházakban a csábitási kísérletek megakadályoztassanak, hogy oda minden művelt vallás papjai, catholicusokhoz hasonlóan, bejuthassanak, és ott vallásrokonaisokkal társaloghassanak.

De miután az alapos vallásoktatás leghathatósabb eszköz arra nézve, hogy a lélek-vadászoknak műve megnehezíttessék, az értekező képviselők elhatározzák megkérni a kormányt, hogy a zsidó tanulók, ha fensőbb tanintézetekbe lépnek, kötelesek legyenek bizonyítványokkal kimutatni a vallásoktatásban való részesülését.

A harmadik tárgy általánosan érzett szükségét illet, melyre nézve rövid vitatkozás után, abban egyeztek meg, hogy 1864. január elsejétől kezdve, az olasz zsidók Palaestina szegényeinek szánt adományai azokhoz egyenest és nem közvetítők által juttattassanak.

Egy másik, nem kevésbé általánosan érzett szükség: zsidó tartalmu vallásos-erkölcsös könyvek kiadása. Az eszme jelessége körüli vélemény egyhangu volt és csak a kivitelre vezető eszközök iránt ágaztak szét a nézetek. Voltak, kik e vállalatot magánosok buzgalmára kívánták bizni, mások ismét azt kívánták, hogy ehhez a községek segélyezése vételessék igénybe. A nagyobb többség ez utóbbi nézethez hajlott, a mint hogy az ország községei fel is fognak szólíttatni, hogy költségvetéseikben évenként 1000 frankot állapítsanak meg oly könyvek terjesztésére, melyeknek megválogatását egy e célra kinevezett bizottmány fogja eszközölni.

Ezek után a napi rendre kitzított tárgyra került a sor, hogy t. i. a kormány az izraelita cultus segélyezésére felszóllíttassék; az e körüli vitatkozás ép oly fényes volt, mint hosszú. Mindnyájan megegyezvén abban, hogy az állam, míg a cathol. vallást részesíti gyámo-lításban, erre a zsidókkal szemben is köteles; aszónokok csak a követelés opportunitásának kérdése körül tértek el egymástól. Az ezután következett névszerinti szavazásnál a napi rendre való áttérés iránt tett indítvány elvetett és a congressus az izraelita cultusnak a kormány részéről leendő gyámo-lítása iránti kérését jogosnak találta

mindaddig, míg abban a többi felekezetek is részesülnek és az időt ennek felterjesztésére legalkalmasabbnak vélte.

Az elemi vallásoktatásra és izraelita templomok építésére szánt járulékok tekintetében elhatározatott, hogy az iránt lépések nem fognak tétetni, de felsőbb hely határozott felvilágosítás fog kéretni az iránt, hogy a temetők körüli kiadások a községekre rovassanak, hogy a temetkezéseknél a legteljesebb vallás-szabadság megóvassék és a halottaknak ritusunk által meghatározott sérthetlensége biztosíttassék.

Meglehetősen kényes volt a rabbi-képző-seminarium kérdése is. Különbféle tekintetek, névszerint politikaiak is, tanácsolták, hogy ez tígy végrehajtó-bizottmányra bizzassék, mely azután eljárásáról a legközelebb tartandó congressusnak adjon jelentést. A congressus egyelőre azon kívánatának adott kifejezést, hogy jövőben a községek a rabbinatusi havatal megürülésének esetében csak olyanokat vegyenek tekintetbe a pályázatnál, kik vagy rabbinatusi collegiumban végezték a rendes folyamot, vagy legalább magán tanulmányaikról ilyen intézet által nyertek oklevelet. A tanácskozmányban részt vett három főrabbi is egyaránt rosztalását fejezte ki a rabbinatusi képzettség bizonyítása körül mindaddig gyakorlatban volt visszaélések iránt.

A végrehajtó bizottmányra bízott egyszersmind az is, hogy az izraeliták törvényes szünnapjai fölött ellenörködjkék. E bizottmánynak lesz kötelessége arról gondoskodni, hogy egy általános olasz törvénykönyv alkalmazásakor e tekintetben az izraeliták jogai is, a többi polgárokéihoz hasonlóan, megóvassanak, ha bár most ez iránt teendő bármely lépés is helyén kívül lenne.

A tervezett olasz zsinat tekintetében a nagyrészt laikusokból (?) álló gyülekezet oda nyilatkozott, hogy e tekintetben határozat hozatalára illetéktelen és elhatározá, hogy a kezdeményezést a rabbinusokra bizza.

Egy egész gyűlést vett igénybe az 1857. július 4-diki község-törvény fölötti vitatkozás, melynek értelmében történik Olaszország minden községében az igazgatás. Ennek hiányai általánosán elismertettek, valamint módosításának szükségessége is, és ez okból a bizottmány felhatalmaztatott, hogy a községek e tekintetbeni jegyzékét kérje be, hogy azoknak javított törvényjavaslatot küldjön át és az elfogadás megtörténte után szentesítés végett terjeszse a kormány elé.

A házasságok felbontása tekintetében a congressus oda fejezte ki kívánatát, hogy az új olasz törvénykönyv ne változtasson mit sem a most fennálló olasz törvények rendeletein, melyek azon polgároknak, kiknek vallása nem tiltja a házasság felbontását, azt megengedik. A közeli rokonok közötti házasságot illetőleg, melyet az egészségtan kárhoztat és melyet a vallás sem parancsol, a congressus az izraeliták számára sem igényel kivételt, csak a szent irás által is ajánlott sógorsági nász legyen megengedve, melyre a végrehajtó-bizottmány figyelme is kiterjeszkedjkék.

Prosper d'Ancona ügyvéd indítványára a végrehajtó bizottmánynak rendeltetett, hogy Toscana izraelitáit, — mely tartományban ideiglenes törvényhozási autonómia áll fenn — két balszokás kiirtására iráuzott törekvésükben gyámolítsa. Ezek pedig: az eskü more judaico, és a nyilvános okmányokban használt formula: „Urunk Jézus Krisztus nevében“, mi által zsidók jegyzőségi hivatalt nem viselhetnek.

A congressus azonban kívánatainak pusztá kijelentésében nem tartotta még feladatát megoldottnak. És ezért egy hét tagból álló bizottmányt nevezett ki, mely a congressus határozatainak végrehajtásával, a nyilvánított elvek védelmével lett megbizva, mintegy hivatva levén arra, hogy Olaszlon izraelitáinak központul és közvetítő eszközül szolgáljon. E bizottmány a végrehajtáshoz csak az egyes községek meghallgatása után fogjon, általános kérdésekre vonatkozó felszólalásokat elfogadjon, és ezeken, ha lehetőségében áll, segítsen, vagy szükség esetében általános congressust hívjon egybe.

Ezen bizottmány kiküldésén kívül elhatározta a congressus, hogy három évről három évre gyűljenek össze az olasz községek képviselői általános érdekű kérdések fölött tanácskozandók; a legközelebbi ülés egybehívása az 1866. év tavaszára állapított meg és pedig azon helyen, melyet a bizottmány e célra kijelölend.

Mielőtt a congressus feloszlott, háláját fejezte ki a ferrarai községi igazgatásnak, a vendégszerető fogadtatásért és egy bizonyos összeget a szegények között kiosztatott.

Miután a gyülekezet az igazgató irodának jegyzőkönyvi köszönetet szavazott, a következőkkel zárta be a napirendet: „az olasz zsidó congressus befejezi munkálatait és legforróbb ohajait fejezi ki a nemes király iránt, ki a haza sorsát annyi bölcseséggel, igazsággal és szeretettel igazgatja. A congressus óhajtja, vajha az egyetértés és az erkölcsi érdek szelleme, melytől a gyűlést tagjai tanácskozmányaikban áthatva voltak, a királyság minden izraelita községében nyilatkoznék, hogy épen e tanácskozmányok a valóságba átmelessenek az olasz zsidóság előnyére és becsületére.“

Végre az elnök a hálának néhány szavát intézte a képviselőkhez, a hazához, mely az izraeliták előtt jóakarólag föltárta karjait, a királyhoz, ki az izraelitákat ép úgy szereti és oltalmazza, mint többi alattvalóit s éljént mondott a hazára és Viktor Emánuelre, mit a gyülekezet lelkesülve utána hangoztatott.

A ferrarai községi előljáróság elhatározta, hogy a congressus emlékét az ülésteremben elhelyezendő feliratos táblával fogja megörökíteni. —k—k.

Bölcsek, vigyázók legyetek szavaitokban!

(P. A. I. 11.)

Tisztelendő Morgenstern rabbi ur, M. II. k. 3. 12-ik versének, e lapok 24-ik számában közlött eredeti magyarázata által indittatva, tudatja e. l. 28. számában olvasóival az Elohim és Jehova szavak közötti különbséget, s az adott példát követni akarván, M. I. k. 22. 12. versét bár új, de ép oly fonák, mint sajátos értelemben magyarázza. Ámbár a tiszt. ur az „eretnekségről vádoltság, s a zsinagógai átokkal való sujtatás félelmétől“ mentnek érzi is magát, még is meg kellett volna fontolnia szavait, mielőtt közre bocsátotta azokat; mert a „művelt“ olvasó nem tudja, bámulja-e ezen magyarázatban rabbi ur szabadelvűségét, vagy az isteni szó szándékos és könnyelmű félreértését. Morgenstern ur azt mondja, „csodálatra

méltó, hogy hol a sz. írásban a tisztaisteni tiszteletről van szó, a **יָרָא** szó mindig Jehova szóval áll összeköttetésben“ stb. De ezt a csodát megfejtette volna maga előtt, ha a szent írást valamivel figyelmesebben és alaposabban olvassa.

A M. III. könyvében oly gyakran előforduló **יִרְאָה** **מֵאֱלֹהִים** (19. 14. 32—25, 17, 36, 43.) aligha parancsol csak tökéletlen isteni félelmet (de itt az volna megjegyzendő, hogy három helyen az **אֱלֹהִים** közvetlen mellette áll). **יִרְאָה** tanácsairánt **יִרְאָה הִיל אֱנִשִּׁי** mellette áll). **יִרְאָה תַּחֲזֶה וְגוֹ' אֱנִשִּׁי הִיל יִרְאָה** Mózses bizony nem nagy hálával tartoznék, ha **יִרְאָה** **וְגוֹ' אֱלֹהִים** oly bírakat választott volna, kik az „isten hatalom iránt félelmet és rémtülést“, de nem szeretetet és hódolatot éreznek; és képesek-e ilyenek **כַּבֵּעַ שׁוֹנֵאֵי כַּבֵּעַ** igazságot-szerető s öntüket mellőző bírák lenni? — **יִרְאָה** a jámborok istenfélők, és Istennek tetszését kiérdemlők magasztos példáit, kikkel az Isten maga dicsekszik, csak mint **יִרְאָה אֱלֹהִים** vezet elénk (Job. 1, 1, 8, 9.). **יִרְאָה** Dávid utolsó éneke az igazi, tiszta, feddhetlen, s a felhőtlen napkelethez hasonló uralkodót csak **יִרְאָה** **וְגוֹ' אֱלֹהִים** szavakban rajzolja előttünk (Sam. II. 23. 3. 4.). **יִרְאָה** Bölcs Salamon azt tizi ki az ember főcéljául és végtörekvéseül **יִרְאָה אֱלֹהִים יִרְאָה** (Prédikátor 12. 13.), valamint **יִרְאָה אֱלֹהִים** azért bizta az ujonnan épített jeruzsálemi erősséget Chananja vár- s város nagyra **יִרְאָה אֱלֹהִים** mivel ő az igazság embere és in- **יִרְאָה אֱלֹהִים מְרַבִּים** kább féli Elohimet, mint sok embert.“ (Nehem. 7. 2.)

Ez alkalommal figyelmeztetni bátorodom M. urat, hogy jövőben ha a sz. írásnak mondatait idézi, jobban nézze a szöveget, mert **יִרְאָה** sem így nem szólt bajtársaihoz **יִרְאָה אֱלֹהִים אֲנִי** hanem

אֲנִי יִרְאָה אֱלֹהִים אֲנִי יִרְאָה sem így **יִרְאָה אֱלֹהִים אֲנִי יִרְאָה** hanem

אֲנִי יִרְאָה אֱלֹהִים אֲנִי יִרְאָה mi a tengeren sokkal illőbb felelet. — Ha tovább M. rabbi ur **יִרְאָה אֱלֹהִים** így fordítja: „a ki Elohim eszméjének áldozik, megégettessék“, ugy nézete szerint a **יִרְאָה** szó Elohim szóval összekötve csak káros eszmékre vezet. **יִרְאָה** Dávid zsoltárirónak nagyon szemére kell vetnünk, hogy miután 50-ik énekében az áldozat valódi s magasztos eszméjét fejtegetvén: „nem büntetek áldozatid miatt... nincs szükségem házad tulokjaira . . . mert enyim az erdő minden állata“ stb. így folytatja **יִרְאָה אֱלֹהִים** csak hála-áldozatot hozz Elohimnek (51, 19.) és **יִרְאָה** és **יִרְאָה רֹחַ אֱלֹהִים** Elohimnek legkedvesebb és legtestesebb áldozat az alázatos és törődött szív.

Ha az eddig mondottak folytán M. ur exegeticus épülete, miután hogy alapja ingatag, összedől, megbo-

csátható, mert tévedni emberi sors és gyöngeség; és a talmudi szabály **עַל הַדְּרוּשׁ אֵין מְשִׁיבֵי אֵין** paizsával védhető is magát.

De ha a legnagyobb patriárcha jelleméről és szellemi képzettségéről oly különös fogalma van; ha **יִרְאָה** **וְגוֹ' אֱלֹהִים** ősatyánkat, ezen az ókor egén örökké tündöklő csillagot, a valódi jámborság s igazságnak, a feláldozó ember- s Isten szeretetnek, nem csak izr. utódai, hanem az egész emberiség által magasztalt s nagyra becsült erényhőst ugy állítja elénk, hogy mit a sz. írás érdemeül ró fel, (mert hogy M. ur magyarázata egyáltalában nem helyes, sőt valószínű sem lehet, és a sz. írás értelmével meg nem egyeztethető. annak az a bizonyítéka, hogy az angyal Isten nevében Ábrahámnak e cselekedeteért áldást és jutalmat ígért, **יִרְאָה וְגוֹ' כִּי בָרַךְ אֱבְרָהָם** mely áldás, ha a megszólítás **יִרְאָה וְגוֹ' אֱלֹהִים** M. ur nézete szerint dorgálást s roszalást foglalna magában, nem épen legalkalmasabb helyén volna) azt M. ur hátrányul s tökéletlenségeül rója fel neki, az megbocsáthatlan.

Hát Mózses, ki izr. bálványimádása s bukása alkalmával Istenhez könyörgött **יִרְאָה וְגוֹ' אֱלֹהִים**; a nagyzinat tanácsai **יִרְאָה וְגוֹ' אֱלֹהִים** kik a legáhitatosb s legszentebb tizenyolc imát szerkeszték s ugy vezették be: Dicsértésel stb. Elohe Abraham stb. a koskürt **יִרְאָה וְגוֹ' אֱלֹהִים** mint emléketül azon kosznak, melyet Abr. fia helyett áldozott **יִרְאָה וְגוֹ' אֱלֹהִים**; a számtalan zaidó, kik századok óta templomaik s zsinagógáikban az **יִרְאָה וְגוֹ' אֱלֹהִים**-t mint az isteni irgalmasság előtti szószólást emlegetik, azok mind, mind tévedtek, mert M. rabbi ur arra tanit bennünket s azt tudatja velünk, hogy Ábrahám e cselekvése nem jelességének és főnnségének, hanem alacsonyosságának s tökéletlenségének szolgál bizonyítékul.

Ha ily nyilatkozat Held s Corvin tollaiból folya, nem csodálnók, de hogy mindezt rabbi mondhatja, az annál is csodálatra méltóbb, mit M. ur a **יִרְאָה** szónak Jehovával való összeköttetéséről mond. — Nem tudom, vehetem-e igénybe e lapok műveltebb olvasói címét, de annyi bizonyos, hogy minden műveltebb olvasó, ki csak kevés kegyelettel viseltetik is sz. történetünk s annak hősei iránt, rosz néven veendi. M. urnak, ez értekezésével adott utmutatását. És azért lebegjen minden tudósnak szeme előtt bölcs rabiink szava: „Bölcsök! vigyázzok legyetek szavaitok- s előadásaitokban;“ és hozzá tehetném „de még vigyázóbbak, ha ezeket a nyilvánosságnak átadjátok!

Kula, jul. 17-én 1863.

Strasszer D. L.,
ker. rabbi.

TÁRCA.

A gyertya.

Abu-Harun Mózes ben Ezra után.

(1070—1140)

Testvére a fényes napnak;
Nap, az éjek gyémántszke,
Mint lettözött aranylándsza,

S mint a pálma délceg, bútszke;
Örvend s még is csorg a könnye,
Ha leng a láng fenn körülte;
De ha álmos vagy haldoklik,
Nosza rajta fejét tisd le!
Mi halált ad másnak, őt az
Éleszti föl, hozza tűzbe.

Farkas Albert.

A zsidók helyzete Lengyelhonban.

A zsidó lakosság, mely a lengyel királyság összes lakóinak nyolcadrészét képezi, az ország mozgalmában úgy szenvedőleg, mint csekélyleg egyik leghatalmasabb tényező lett. Egy még 1859-ben megjelent röpirat („Die Lage der Juden in Polen, oder Kaiserlicher Wille und Beamtenwillkür“, Hamburg. Hoffmann und Campe.) felment azon kellemetlen munka alól, hogy közelebbről érintsem azon jogi, vagyis inkább jogtalan helyzetet, melyet ezen eseménydus törzs Lengyelhonban mindeddig elfoglalt. És nyíltan bevallom, hogy egyéb források hiányában a lengyel-honi zsidókat illető törvényhozás körüli minden ismeretemet, néhány, esetleg kezeimhez jutott tudósításon kívül, az említett, a tárgyat csaknem teljesen kimerítő röpiratnak köszönöm.

Csak a zsidóknak az ország keresztyén lakosaihoz való társadalmi viszonyáról kívánok itt egyet-mást elmondani, mi a lengyelországi zsidóknak a mozgalomban osztályrészül jutott politikai tüntetési szerep keilő megértéséhez vezessen.

A leirhatlan gyűlölet, mely a mozgalom kitöréseig 1861-ben a zsidókat lengyel földieiktől elválasztá és végre oly állást foglalt el, mely a muchanowin kivül, minden más kormányt, képes lett volna az ország belbékéje és jóléte iránt aggódóvá tenni, — e gyűlölet mélyebb alapja szerint épen nem volt felekezeti, habár az e tekintetben lett is kizsákmányolva. Soha nem volt Lengyelország vakbuzgóbb, mint az, a jelen mozgalmat megelőzték napokban, mert nemzeti és polgári szabadságának veszteségét a más vallásuak és másként nyilatkozók üldözése által vélte kárpótolhatni.

A lengyelországi németek, vagy, mi a nép fogalma szerint ezzel azonos, az evangelicusok, nem voltak kisebb mértékben a lengyel-catholicus lakosság dühének kitéve. A Miklós-féle hagyomány megtanítá a kormányt, hogy ezen elemet, mint a lengyelnek ellensúlyozóját, védje és szabadalmazza, és ezért a németek társadalmi állását eltírték nyíltan, de jogi állapotukat nem nézték jó szemmel. Mindkettőben, a németekben úgy, miként a zsidó elemben a lengyelek nemzeti törekvéseik és kívánalmaik ellenségeit vélték látni és nem fontos vagy épen látszólag fontos ok nélkül.

A németek, kiket részben csak Miklós cár hívott be az országba, mint gyarmatosokat és gyógyosokat, rendszerint nem is titkolták a lengyelek iránti gyűlöletüket, soha nem tanulták az ország nyelvét, nem követték szokásait — szóval a legutóbbi időkig föltétlen hiveiként és terjesztőiként tekintettek az orosz rendszernek, mely a lengyeleknek nemzetiségükből való kivételését célozta.

Mint hogy a németek nagy többsége anyagi érdekei után járt és társas megállapodásra nem nyújtott alkalmat, épen a műveltebbek csatlakozának a lengyelekhez, azokkal csakhamar össze is olvadának. Sőt sokan proselyta buzgalmat is tanusítottak német származásuk eltagadásában és a gazdasági egyesület üléseiben különös nyomatékkal emelték ki annak szükségességét, hogy a german faj előtt az ország elzárassék.

A zsidók 1831-ben ellenei voltak a forradalomnak és gyámsoltatták az orosz hadsereget szállítások és kémlések által. De a zsidóknak ezen magatartása ama lázadás jellemében találandja elégséges magyarázatát.

Az ideiglenes kormány és az 1831. évi forradalom alatt egybehívott országgyűlés, gyöngéden szólva, azon politikai hibába estek, mely mozgalmas időkben a legnagyobb, a félszég és a határozatlanság hibájába. Az országgyűlés a fölkelés kezdetével a paraszt- és polgári osztálynak tett ígéreteit komolyan nem akarta beváltani, sőt inkább a robot ígért megszüntetését és a rendosztályok egyenlősítését a jövő gondjaira bízta; mindenekelőt

ig nyilatkozott az országgyűlés: mindenki önérdék nélkül segítse felszabadítani a hazát. Sőt a zsidótól az országgyűlés azt is megtagadta, hogy a nemzeti seregbe felvétessenek, nehogy a haza felszabadítása után a polgári jogokra igényt tarthassanak. A városi nemzeti őrségekben hasonlóképp alakultak különös testek, melyek leginkább is népzendtlések elleni védelmet tettek ki célul. Ugyane félszégesség mutatkozott akkor is, midőn arról volt szó, hogy a háboru az orosz-lengyel tartományokba tereltessek, hol nyugtalanul várták a fölkelés jelszavát. E helyett még mindig Pétervárral diplomaticai uton értekeztek, míg végre az orosz hadak a kis országot előzőnlötték és a vitéség minden esodája már hasztalan volt.

E félszégességek következtében veszedelmes lehangothság támadt a feltámadt ország kebelében, a harc és kétségbeesés által felizgult népszüvedéyek kerestek és találtak is csakhamar saját körükben irigység és gyűlölet tárgyaira, melyeken csekélyebb fáradsággal enyhülhetnek. És ki szolgáltatott arra kényelmesebb alkalmat, mint a harcot távolról néző, abba semmi által bele nem vont zsidók?

Ok és okozat itt egymásba omolnak. A zsidók orosz kémek voltak, mert hisz a lengyelek üldözték őket és üldöztettek, mert orosz kémek voltak.

De Miklós cár sokkal nagyobb ellensége volt minden nem-görög-catholicus felekezetnek általában és a zsidóknak különösen, semhogy még arra is gondolhatott volna, hogy ez utóbbi vallás követőit hűségükért megjutalmazza. Sőt ellenkezőleg, a fölkelés elnyomása után e szerencsétlen néptörzsre nézve kegyetlen üldözések kora állott be, mely csak a pharaóihoz fogható. Régi, elavult, szégyenteljes zsidó törvények léptek ujlag életbe, újabb, még gyalázatosabbak hozattak. Annak ürügye alatt, hogy a zsidókat civilizálni kell, lázító hatalmi intézkedések tettek ellentk alkalmazásba, melyeknek kivitelére és szigorubbakká tételére az orosz érzelmi zsidók ellen nemzeti gyűlölettel eltelt lengyel hivatalnokok szívesen ajánlkoznak. Másrészt egy ut sem volt nyitva a zsidók előtt a művelődésre, mert a felsőbb tanintézeteket a cár akarata szerint csak nemesek és a hivatalnokok gyermekei látogathaták, a népiskolákat pedig áztatán az államra nézve veszélyes vállalatoknak tekintették, melyeket legalább is nem volt szabad gyámolítani.

Ellenben új getthók teremtettek, vagy a fennálló zsidó kerületek más ujjakkal felecséreltettek és csaknem minden évben voltak új zsidó vándorlások utcáról utcára vagy városról városra láthatók. Milliókra menő kivételes adókat kellett a zsidó lakosoknak csaknem évenként növekedő mennyiségben lefizetniök, míg a katonai szolgálattól mentesség is, mit eleve ezen adók által vásároltak meg, elvétetett tőlük. Sőt az orosz kormány odáig is ment, hogy a zsidó lakosságból nemcsak ezertől kettővel többet soroztatott be, mint a keresztyének közül, hanem ezenfelül soroztatási évtől a zsidókra nézve a 11. életkort tűzte ki.

Elmellőzöm az évenként ismétlődött jelenetek leírását, midőn szegény, rongyos gyermekek rögtön ágyaikból kibureoltattak és a kétségbeeső anyák puskanyéllel taszítottak el siránkozó gyermekeik mögött, kiket életükben soha többé meg nem láttak ismét. Zsufolásig összetömve vitettek el e gyermekek megannyi száz mértföldnyi távolságra; sokan elvesztek az ut fáradalmi közben és a fagy hatalma alatt, a maradék katonai gyarmatokban lett volna „felnevelendő“ és többnyire a korbács alatt mult ki kora halállal.

E nyomoruság leírását itt azért nem találtam fölöslegesnek, mert már ebből is megmagyarázható azon élénk részvét, melylyel a még távolról sem lengyelesített zsidók a lengyelek nemzeti mozgalma iránt, az ezek részéről tapasztalt bánásmód dacára, 1861 óat viseltetnek, mely részvét nélkül most nem csak a szellemileg megmozdithatlan lengyelparasztság és az ország érdekeivel ke-

veset törődő német gyarmatosok és munkások, hanem a városi iparosok nagy része is csak akadályokat gördítenek vala a lengyel nemzet mindennemű mozgalma elé.

De ez utóbbiak szenvedései, Lengyelország nemzeti szenvedései Miklós alatt, a lengyel és orosz nemzetiségű durva és elerkölestelenedett hivatalnokok versenye a lengyel nép elnyomásában, irtózatosságot, melynek feldolgozására nem tartom képesnek tollamat, de melynek még eddig nem is akadt történetírója, ha csak valahol Szibéria vagy Kaukázus vadonain nem várja egy vérbemártott kézirat kiadóját.

N. Z.

Egy történeti nevezetességű okmány.

Oly időben, midőn a bécsi birodalmi tanácsban oly saját-szerű tapasztalatokra adott alkalmat hitrokonainknak a közjegyzőséghez való hozzábocsátási kérdése, alkalmasszerűnek tartjuk az itt következő, 1789. május 5-én kelt okmány közlését, még pedig egyedül a bevezető szavakban kimondott elv kedvéért, ajánlván azon uraknak, kik a hátrafelé haladásnak oly buzgó hívei, hogy legalább 1789-ig mennének vissza.

Az okmány szó szerinti hű fordításban így hangzik: „A zsidóknál megfigyelendő örökösödési rend tekintetében ő felsége legkegyelmesebben elrendelni méltóztatott: hogy, mintán a nyilvános és ország-fejedelmi jogok egyaránt érvényesek mindenkire nézve, ki valamely birodalom alattvalójává lesz, a zsidók is a királyi és földesuri fiscussal szemben, az ország többi lakosaival egyenlőknek tekintessenek és az ország törvényei szerint ítélteszenek meg; tehát azon esetben, ha valamely zsidó végrendelet és örökösök nélkül halna el és özvegyet hagyva hátra, a királyi vagy földesuri fiscus az özvegy halála után, vagy ha második házasságra lépne, férje vagyonára ne tarthasson igényt; miután ez csak a férj ingatlan nemesi javairól törvényes oldalrokonok hiányában, nem pedig a nem-nemesek csak ingó vagy ezzel hasonló tárgyakból álló vagyonáról értendő, mely ingó vagyon a zsidók özvegyeinek épen úgy lesz sajátjává, mint egyéb nemes, vagy nem-nemes özvegyeknek a házastársak között törvényesen meghatározott örökjog által és ezek az ilyen örökjogot a második házasságra való lépés esetében sem veszítik el semmi esetre.“ Gróf Zichy Károly s. k. Ex Consilio Regio Loeti Hungarico Buda 1789. május 5-én Fodor József s. k.

Extrad: per Josephum Strahler Crae., ac Rae. Citus. Comm. Jud. Ordin. Notarium.

Közli: Reich Ignác.

Adatok a magyarhoni izraeliták történetéhez.

III.

(Folytatás.)

A szesz italokkal való kereskedés kizárólag a zsidók kezében volt, mert mint köztudomású, a törökök előtt azok élvezése tiltva van és e tilalmat azon időben pontosan meg is tartották. Midőn 1670. peszách előestéjén egy budai zsidó lakosnak a közelgő ünnep miatt a szesz italokat ki kellett volna öntenie, azokat inkább egy töröknek ajándékozta; de csakhamar kibocsátott a szultánnak egy rendelete, hogy senki szesz italokat házában ne tartson, mire azután a török az ajándékot visszaadta.

Rabbi Efrajim e tényben különös isteni végzést lát, mert az illető a reá parancsolt kiöntést nem szorosan teljesíté.

Egy másik jegyzékből azonban, hol két zsidó lakos egy pince-ásása és a tilalom következtében a szesz italok használhatatlansága miatt perlekedtek, kiténik, hogy a tilalom nem ritkán a zsidó lakosokat is érte, sőt hogy halál-büntetés is volt arra szabva, kinél szesz italok találtak. E kereskedés valószínűleg csak azon feltétel alatt engedtetett meg nekik, hogy csak nem-töröknek legyen szabad eladniok, mely engedéllyel azonban sokan visszaéltek.

Ez okból nem ritkán sujtották zsinagógái átokkal a rabbik és előjárók azokat, kik ilyen visszaélésekről vádoltattak, mert a török uralom alatt is nem egyszer valósult meg azon szomorú történeti tapasztalat, hogy egyesek vétségeért egész községek bünhődtek. De hogy a török hivatalnokok nagy része sok ártatlan borkereskedőt is, azon ürtgy alatt, hogy törököknek is eladtak, de voltaképen azért, hogy pénzt zsaroljanak, sokszorosan sanyargatott és tizlettiket annyira megkeseríté, hogy ezek fogadással mondottak le annak tovább viteléről, nem volt ritka jelenet.

Különbén a borkereskedéssel csak kevesen foglalkoztak; Buda legtöbb zsidó lakója áru-raktárral és nyilvános kereskedéssel birt, melyeknek élénkségét a Duna közelsége nagyban előmozdítá.

Nyers terményekkel is élénk kereskedést tiztek, különösen bőrneműekkel.

A kereskedés főágát képezte a pénz- és váltótizlet. A szin-eladás nem kis szerepet játszott.

Ha t. i. valakinek pénzre volt szüksége, elment egyik ismerőséhez, kinél hitellel birt, ajánlott neki árut vagy eztstöt, még ha azzal nem birt is, a becsáron alul, azon kikötéssel, ha azoknak értéke azonnal kifizettetik. A megfelelő árnak átadását azonban csak bizonyos időben ígérté teljesíteni. Ha elérkezett az átadás ideje, vagy megvette az ígértet és átszolgáltatta a hitelezőnek vagy fizetéképen megadta annak valóságos értékét, mely a körülmények szerint nagyobb vagy kisebb volt úgy, hogy ez eljárásnak neve inkább volt tizlet, mint kölcsön.

A törökökkel is gyakran állottak pénzületi viszonyban és ha ezek fizetni vonakodtak, személyileg letartóztatottak. De ha a fizetési képtelenség kitént, az adós ismét szabad lábra tétezt.

Aziban a törökök ismeretes rablási vágya mellett egy részt, és önfenntartásuk tekintetében közmondássá vált renyhességük miatt másrészt — mely két tulajdonság nem ritkán okozza az enyém és tied közötti határ áthágását — a nekik kölcsönzött pénz nem volt biztosítva kezeikben. Sőt a legvadabb rágalmaknak volt kitéve a hitelező, ha követelése volt irányukban és ők önként fizetni vonakodtak.

Legrosszabbul voltak velök az árvák, ha atyjuktól hátrahagyott váltókat kellett behajtaniok, mert ilyenkor az adósok hamis tanukra hivatkoztak, hogy mindent kifizettek és hitelezőjüket még perbe is idézték, miért hogy a kifizetett váltókat ki nem adják.

A kézművesekről alig birunk adatokkal e korból, miből azonban koránsem lehet következtetni azok hiányát, mert ezek csendben működnek és nem hagynak maguk után történeti feljegyzéseket.

Rosenberg Izidor.

(Folytatjuk.)

LEVELEZÉSEK.

Balassa-Gyarmat, július 22.

Végre valahára elérkezett az idő, hogy, miként a hamvaiból feltámadó Phönix, két év múlva lásson napvilágot, a már 20 év óta romként pusztán hagyott zsinagóga falaiból, a pozsonyhoz hasonló diszépület.

Bár az utolsó évtizedben nem egyszer merült is fel a templomépítés gondolata, a valóságba az sohasem mehetett át, mert községünkben mindig akadtak egyének, kik azt állították, hogy Balassa-Gyarmaton bolthajtásos templomnak kell épülnie és ez legalább 70,000 frtnyi költségáldozatból sem kerül ki.

Vajha a tisztelt előljárásnak sikerülne megvalósítani ter-
vét, mely elődeinek csak a meghasonlások miatt sem sikerült. Ne
legyen többé oka a gyarmati levelezőnek panaszkodni az iránt,
hogy az épület romjai gonosztevőknek szolgálnak tartózkodási
helyül.

Ne legyen többé oka a nógrádi főispáni helyettesnek az
iránt panaszkodni, hogy községünk a templom építésével még
mindig késik, a mint ez legközelebb is megtörtént, midőn ő méltó-
ságát a losonci község meghívta temploma alapkövének le-
tevéására, mely a legközelebbi husvéti ünnepekre elkészülend.

Jövőre a templomépítés ügyében tartott közgyűlés ered-
ményét közlöm t. szerkesztő ural.

Berczeller Lipót.

Bécs, július 20-án.

Szorgalmasan regisztráltam, valahányszor egyegy izraelita
valamely kintintetésben részesült, engedje most azzal is foglal-
koznom, miként viseli magát egynémelyik ezen kintintettek
közül.

Tudja ön, t. szerkesztő ur, hogy legközelebb Deutsch
Ignác helybeli pénzváltó nyerte el a Ferenc József rendet. A de-
cerált hálafelelő iratot intézett Ő Felségéhez, melyben többi között
azon nevezetes tétel áll, miszerint ő e legmagasabb kegyelemben
nem saját magának, hanem az összes orthodox zsidóság-
nak kintintetését látja, és ezért ezen eseményt, egy méltó emlék
által óhajta megörökíteni. Ez emlék pedig nem volna más, mint
egy orthodox zsinagógának építése Bécsben, mely célra 50,000
frtot kér — melyik pénztárból azt nem tudjuk.)*

Némikép hasonló ehhez egy másik eset, melyről itt be-
szélnek.

Ott ugyanis bizonyosként hirlük, miszerint egy nem régiben
nemesített hitközségi előljáró, az egész kezére és gondjára bízott
hitközség által akar Ő Felségéhez hálafelelő iratot intéztetni, mely-
ben ez nyilvánítja, miként előljárójának ezen kintintetése az
egész hitközségnek büszkesége és dize.

Minden commentár nélkül közlöm e híreket, a magyarázatot
a t. olvasóra bízván.

Jó ideje már, hogy említettem, miszerint a Novaraexpeditió
elhalt tudós orvosának dr. Schwarznak emléket fognak állí-
tani, melyre maga ő cs. kir. Fensége Ferdinand Miksa fő-
herceg tetemes összeget ajándékozott. Az emlék köből leszzeu, az
illető szobrász által már munkába vétetett, és nem sokára fel fog
állíttatni.

De ezen érzeni emléken kívül egy másik szellemi emléket
is szándékoznak az érdemes tudósnak szentelni. — Legközelebb
ugyanis egy könyv fog megjelenni, mely a Novaraexpeditiót bő-
vebben leírja, annak eredményeiről és hasznairól a nagy kö-
zönséget felvilágosítandja. E mellett egy külön fejezet fogja a
tevékeny és korán elhunyt dr. Schwarz érdemeit méltá-
nyolni.

Az augsburgi főrabbi, dr. Hirschfeld atyja, Hirschfeld
D. múlt héten rövid betegség után jobb létre szenderült. A köz-
ség tagjai — pártkülönbség nélkül — nagy számban kísérték őt
végső nyugalomra. Béke poraira.

*) Deutsch ur a közhir szerint gazdag, és a mi lelkes
férfaink, ha jól akarnak tenni, saját magukból szokták kiterem-
teni a szűkségeket. Deutsch urnak mindig más projectumai
vannak. Szerk.

E napokban tartatott meg a vizsga az itteni izraelita ének-
iskolában. A gyermekek a Sulzerféle énekkönyv szerint oktattat-
tak, és kitünő eredményt tanúsítottak úgy a lithurgiai mint egyéb
énekekben. Miért nincs Pestnek is ily énekiskolája?

β.

Vegyes hírek.

= Nevezetes határozatot hozott egy városi tanács.
Történt t. i., hogy három egymásutáni égés ijesztette meg a város
lakosságát, mely égések esetleg mindannyiszor zsidók által lakott
házakat értek. — Fogja magát erre a városi tanács, és a zsinagó-
gában szombati napon kihirdetett egy végzést, mely szerint, ha
még egyszer merészelné egy zsidó lakta ház meggyulni, az ebből
származó kár, ha az illető zsidónak elegendő vagyona nem leend,
az izraelita hitközségen fog végrehajtás útján megvétetni. Meg-
jegyzendő, hogy az elégett házak biztosítva nem lévén, azok la-
kóit gyanu nem terhelheti. Feltaláltatott pedig ezen újszerű tűz-
biztosító mód szép Magyarországnak Hala városában. A hit-
község, mint halljuk, folyamodást adott be ezen, a maga nemében
páratlan tanácshatározat ellen.

— Múlt héten közöltük a magyar tudományos
Akademiának az „Izr. Magy. Együlethez“ a magyarországi
zsidók statisztikai adatainak gyűjtése ügyében intézett levelét. —
Ezuttal utólagozzuk azon hitközségek névsorát, melyek az „Izr.
Magy. Egyület“ felszólításának engedve, az adatokat már beküld-
ték és melyek az Akademiának illő felhasználás végett már át is
adattak. És pedig: A dárdai kerület, Ujvidék, Mezökö-
vesd, Mezotur, Dévaványa, T.-Szt.-Imre és Ders, Po-
roszló, Csejthe, B.-Csaba, Szentés, Palánka, Erdő-
bénye, Kis-Kőrös, Vágújhely, Pétervásár, Kiste-
lek, Pápa, Tapolca, Zalaegerszeg, Keszthely,
Putnok, Adász-Tevel, Aszód, Jankovác, Parabuty,
Buda, Szeged és a megfelelő fiókközségek.

= Zsinagógai kiátkozás. Sajó-Szt.-Péteren a rabbi
egyik hívét a szószékről chem alá vetette, mivel néhány perccel
a péntekesti gyertyagyújtás után kocsin menni láttatott. Levele-
zőnk állítja, hogy az illető gyenge testalkata dacára — azontul
még félóráig gyalogolt hazáig, hogy a szombatot meg ne sértse.
A rabbi a szószékre állván atok alá fogta az illetőt családjával
és a jövő nemzedékekbeli utóival együtt, megfosztá őt a „cho-
vertól“, megtilta, hogy jövésmenésnél a szokásos „salem alechem-“
mel megszólíttassék, s kijelenté, hogy mindaddig fel nem men-
tendi őt, míg a thórától bocsánatot nem kér. — Talán nem is ilyen
személyes dolgok elintézésére való a szószék!

= Bécsi birodalmi tanácsban a zsidóknak a közjegyzőség-
hezi boesátása körül folyt tárgyalásokra vonatkozólag, a „Pesti
Napló“-ban olvassuk: „Jól jegyzi meg egyik bécsi lap, melyet
ritkán van szerencsénk idézhetni nézeteink mellett, hogy a hitfe-
lekezetek egyenjogúsága a polgári és politikai élet minden irá-
nyában az újabb államjog axiomája, melyet egy nép sem vonhat
többé kétségbe, a mely civilizációra tart igényt.“ — Szaván fog-
juk a „Pesti Naplót“, ha majd a magyar országgyűlésen is
tárgyalatni fog a zsidó kérdés.

= Az új gothai genealogiai naptár szerint az
Európában lakó zsidók száma 2594546. Ebből jut Magyarhonra
393105, Erdélyre 14152.

— Lembergben a csöcselék nép július 26-án a zsi-
dóság ellen fellázadt, mely alkalommal a kövekkel való hajigálás
következtében többen megsérültek. A katonai őrzatok helyreállít-
ták ismét a csendet. Erre vonatkozólag írják a „G. C.“-nak Lem-
bergből: „Itt ma lázító kihágásnak voltunk szemtanúi. Többnyire

lengyelül öltözködött és átlag 10—15 éves sühederekből álló csapatok, kikhez különben éltebb kamaszok és a legalsóbb osztályokból való csöcselék nőszemélyek is csatlakoztak, nagyszerti zsidóüldözést terveztek, a zsidók által csak részben lakott utcában, a Wallgasse és a mellékutcákban. Különösen egy ház volt tűhök tárgya, melynek utcára menő ablakait kövekkel betörték; tapasztaltuk, hogy öregebb személyek is a helyett, hogy megintették volna a kihágókat, tréfának vették a dolgot. A segílyre hívott katonai őrzérek elől futásnak eredt a csöcselék, de mindig ismét visszatért, úgy hogy végre az említett ház előtt erős őrséget kellett elhelyezni. Egyéb házak ablakai is betörtettek és sok személy kövekkel dobáltatott, minek sérülések voltak következményei.

— Mint az „Express“ egy távsürgöny útján közli, Brunnben f. hó 25-én esti 9 órakor a zsinagógában tartott isteni tisztelet alatt, midőn Jeruzsálem elpusztulásának emlékünepét ülték, tanulók által előidézett kihágás adta elő magát, mely oly fokra hágott, hogy a nép kívülről a templomot kövekkel dobálta, az ablakokat betörtte és az isteni tiszteletet megakadályozta. A rendőrségnek rögtöni közbejövetele helyreállítá a csendet és többen befogattak.

— A magyar kir. tudományos egyetemnek hivatalos kimutatása szerint a folyó évben jogtudományi hallgató volt: 69, orvostudományi: 102 és bölcsészeti: 4 izraelita.

* Farkas Albert, munkatársunk lefordította Racine örökbecsű tragoediáját, Phédra, a budai népszínház számára. — Örömmel látjuk, hogy tehetséges ifju hitrokönunk nemes irányt követ, és nem pazarolja erejét a divat-irodalom jövedelmezőbb, de tünékeny termékeire.

** F. h. 24-én általános részvét mellett temettetett el Póllák Márk. Derék hitsorsosunk nagy összegeket hagyott izraelita és keresztyén jótékony intézetek és egyes szűkölködők számára. Leginkább említésre méltó, hogy ama régi háziurak közé tartozott, kik sohasem emelték a lakbért, sőt örökösseinek is meghagyta, hogy — míg háza az ő nevét viselik — azokban a lakbér soha magasabbra ne emeltessék, sem a lakóknak a lakostály fel ne mondassék. Az elhunyt 88 évet élt. Béke poraira!

— Rev. Gotthelf H. B., a washingtoni német-zsidó község hitszónokát, az egyesült államok elnöke ugyanazon város számára kórházi lelkésznek nevezte ki zsidó katonák mellé. (Washington Democrat.)

— Melbourne-ban (Ausztráliában) egy zsidó, Cohen Ede a város mayorja. Ez január 15-én pompás disztrakomát rendezett a kormányzó, a miniszterium, a hatóság, a szomszéd municipiumok képviselőinek, a kereskedői testület és Melbourne legbefolyásosabb férfainak tiszteletére. Az egészségére mondott felköszöntésre adott válaszából a következőket jegyezzük fel: ő mindig azon nézetben volt, hogy a vallás kit sem akadályoztat abban, hogy polgártársai szeretetét kiérdemelje. Mindenkinek jogában áll, a mennyországot magának úgy biztosítani, a mint azt lelki tödvösségére nézve legalkalmasabbnak tartja, és midőn ők, mint szabad jellemű férfiak jogot, velünk születettnek tekintik, csak arra törekednek, hogy felebarátaikkal jót tegyenek. Ő azt hiszi, hogy nem csak a saját érdek előmozdításával kell betölteni az életet, hanem nyomokat is kell, hogy hagyjon az ember maga után. A pénz-szerzés előtte mindig alárendelt törekvés volt, ő a gazdagságot csak azon jó miatt becsüli, mit azzal elérni lehet, mert elvégre azon országban mindenki kevés szorgalommal is arra könnyen szert tehet, ha figyelmét, erejét arra fordítja.“

(Jew. Chron.)

— Taizonowszkynek Turekbe történt bevonulásáról a „Bresl. Ztg.“ írja, hogy már e hír vételekor megannyi

százan a lakosok közül eléje mentek, és estve az egész város ki volt világítva. Az öröm általános volt, mi annál nevezetesebb, mert a lakosok nagy része zsidó és német. Miután a lengyelek elhelyeztetek, a piacon nyilvánosan megvendégeltettek. Ugyanaz napon a város zsidó lakói összegyűltek a zsinagógában, hogy a lengyeleknek hódolati esküt fogadjanak, a mit a németek is megtevének lelkészeikkel egyetemben.

— Mint a „Libanon“ írja, a jerusálemi új kormányzó, Urschid Pasa, szigorú rendeleteket bocsátott ki a város tisztán tartása iránt. Az utcák tisztán tartandók, szemétnek nem szabad a kapuk előtt hevernie, kiki saját kapuja elejét fel tartozik separtetni és a port vizezés által elhárítani. Senkinek nem szabad, legyen bár török vagy frank, naplemente után 1½ órával lámpa nélkül járnia, senki sem tarthat fegyvereket és a felalakoknak sem szabad ostort hordaniok magukkal. Az e rendeletet áthágók szigorúan büntetnek.

— Janow, lengyelországi város a július hó 7-én támadt tűzvész alkalmával végkép leégett, csak három ház maradt meg a városból. Állítják, hogy húsz zsidó lett a lángok martaléka.

— A Jew. Chron. július 18-ki számában a főrabbi figyelemzeti a londoni zsidókat, hogy Swanell Tamás hentestől lust ne vegyenek, mert mészáros a rabbinatus által nincs hitelesítve. Ugyane lapban következő irat van angol nyelven hirdetve: A keresztyén vallás alapjainak vizsgálata az ő és új testamentum összehasonlítása által. Közzéteszi Georg Bethune English A. M. Mellékelve van ehhez a szónoklat feletti áttekintés stb. Rev. Dr. Zipser, Chief Rabbi of Stuhlweissenburg in Hungary által. Ára 4 schilling (2 ezüst frt.)

— Fischel Edét, az angol alkotmányról szóló remekmű íróját, Párisban július 7-én azon szerencsétlenség érte, hogy egy kocsni elgázolta s ennek következtében meg is halt. Ő danzigi születéstű és a porosz türelmetlenség által a birói hivataltól elzárva, Heidelbergába volt menendő, hogy ott mint a politikai jog tanára működjék, de előbb Párisba utazott, hol élte végét is érte.

Szerkesztői levelezés.

H. D. urnak Dunaföldváron. H. B. verebélyi testvére nem rendelkezett nálunk.

Dr. L. urnak Fehérvárott. Becses levelét mindedig nem kaptuk.

Brutusnak. Nem arra való most az idő, hogy egymással veszekedjünk. A tény rövid közlésére kelle szorítkoznunk.

Pályázati hirdetmény.

A n.-kállói két osztályu izr. iskolánál egy tanítói állomás jöven üresedésbe, mely 500 o. é. frt évi fizetéssel van összekötve, ezen állomás betöltésére folyó évi augusztus hó utolsó napjáig ezennel csőd nyitattik.

Ezen állomásra a pályázók ezennel fölhipatnak, hogy sajátkezűleg irt folyamodványukat, melyhez a magyar, német és héber nyelv tökéletes tudásáról szóló hiteles bizonyítványokat csatoljanak, a fent kitzűött határnapig a n.-kállói izr. iskolai választmányhoz nyujtsák be.

Nagy-Kálló, 1863. július 22-én.

(1—3)

Kain József,
vál. jegyző.